

ПРОГРАМА
ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА БОЛЯРОВО
ПРЕЗ ПЕРИОДА 2022-2023 ГОДИНА

I. Увод

Настоящата програма за развитие на туризма в община Болярово е изготвена съгласно изискванията на чл.12, ал.1 от Закона за туризма и Националната стратегия за развитие на туризма. Програмата е ефективен краткосрочен инструмент за поставяне и подхващане на основните проблеми в сферата на туризма на община Болярово. Тя е целенасочен документ, в който се поставят основите за развитие на този сектор според съвременните изисквания. Очакването е с програмата да се постигне развитие на туризма като устойчив местен поминък, чрез създаване на туристически продукти и реклама за местна туристическа дестинация.

II. Природни ресурси

1. Географско положение

Община Болярово е разположена в Югоизточна България, в административния обхват на Югоизточния район, административна област Ямбол.

Община Болярово заема площ от 667,9 км², равняващи се на 19,9% от територията на област Ямбол и 3,4% от тази на Югоизточния район.

На север община Болярово граничи с община Стралджа /област Ямбол/, на изток - с община Средец /област Бургас/, в южна посока границата съвпада с държавната граница на Р. България с Република Турция. В посока запад северозапад общината граничи с община Елхово /област Ямбол/.

По данни на НСИ, най-голям дял от площта на общината - 67% /447 149 дка/ заемат земеделските територии, следвани от горските - 27,6%, равняващи се на 184 502 дка. Към териториалния обхват на общината се включват 20 населени места, от които 1 град - общинският център гр. Болярово и 19 села.

Общинският център гр. Болярово се намира:

- на 357 км от столичния град София;
- на 227 км от гр. Пловдив;
- на 71 км от Бургас;
- на 56 км от областния център гр. Ямбол; В международен план гр. Болярово отстои:

- на 93 км от Одрин
- на 325 км от Истанбул;

Географското местоположение на общината в югоизточната част на страната и в южната на област Ямбол, предопределя близостта на общинския център:

- до най-голямото пристанище в страната, пристанище Бургас /74 км/;
- до Аерогара – летище Бургас /Сарафово/ 100 км;
- до разположения в община Елхово ГКПП Лесово /47 км/, който свързва територията на Р. България с тази на Р. Турция.

2. Релеф

Територията на община Болярово обхваща части от Тунджанската хълмиста земя, южните хълмисти повърхнини на Бакаджиците, северните Странджански ридове и източните разклонения на Дервентските възвишения. Релефът е предимно хълмист с нарастване на надморската височина от север на юг. Отводнява се от Тунджанските притоци Поповска река и Араплийска река, и частично от черноморския приток Средецка река. Централните сектори са заети от обработваеми земи, а върху хълмистите територии на юг и на север нараства присъствието на естествени широколистни гори и пасища.

3. Климат

Според климатичното райониране на България територията на Община Болярово попада в два климатични района – Странджа и Долна Тунджа, на Континентално-средиземноморската климатична област. Климатът се формира под въздействието на комплекс от фактори, сред които южното географско разположение, относително ниската надморска височина, активността на средиземноморските циклони, наличието на вторична естествена горска растителност, близост на транзитна река с меридионална ориентация, близост до морски басейни (Черно море и Егейско море).

Средните годишни температури от 12,0°C са по-високи от тези за страната. През зимата средните месечни температури са положителни.

Валежите са недостатъчни. Годишната сума средно за района е 580 мм с тенденция за нарастване на юг по орографски причини до 850 мм/год. Разпределението на валежите е неравномерно. Най-големи валежи има през зимата. Като най-сух месец се очертава август. Има условия за пролетни и летни засушавания.

Снежната покривка има неустойчив характер със сравнително малка средна дебелина. Годишният брой на дните със снежна покривка варира от 20 до 30.

Преобладаващите ветрове са северните и североизточните, а след тях по интензивност северозападните и южните. Средно годишната скорост на вятъра е 2 м/сек. Броят на дните със скорост на вятъра надвишаващ 14 м/сек е около 10.

Климатичните режими по територията благоприятстват комфорта на населението. Те създават отлични условия за развитие на земеделие и животновъдство, изграждане и поддържане на стопанска инфраструктура, самопречистване на въздуха, енергия от възобновяеми източници /хелиоенергия, ветрова енергия/, както и развитието на алтернативен туризъм. Като неблагоприятни могат да бъдат посочени недостатъчните валежи и относително високият брой на дните с мъгли. Рисковите фактори се свързват с възникването на условия за проява на екстремни обилни извалявания, чиито последици имат силно негативен ефект - наводнения, ерозия, деструкция. Условията предполагат още проява на летни засушавания, възможност за възникването на горски пожари, дефицит на атмосферна и почвена влажност, което крие риск за трайните насаждения и интензивното зеленчукопроизводство.

4. Води

4.1. Реки

Речната мрежа в пределите на община Болярово се отнася едновременно към Егейския водосборен басейн (посредством реките, оттичащи се на запад към Тунджа – Поповска и Арапийска) и Черноморския водосборен басейн (чрез високия водосбор на река Средецка).

- Река Поповска има дължина от 71,6 км и обща площ на водосборния басейн – 532,9 км². Започва течението си от връх Бойчов баир (499 м) и формира обширна изворна област в Дервентските възвишения. Има обща посока на оттичане на север-северозапад, която едва след Попово променя на югозапад. Влива се в река Тунджа южно от Елхово. Отличава се с голям коефициент на извивливост. Завирена е след с. Воден в яз. ”Малко Шарково”.
- Река Арапийска има дължина от 42,1 км и площ на водосбора 351,4 км². Започва течението си в близост до граничния връх Чакър баир (539 м) в Дервентските възвишения. Оттича се на северозапад. Образува разклонена речна мрежа. Ляв приток е на Тунджа.
- Река Средецка има дължина от 69 км и обща площ на водосборния басейн от 985,3 км². Тя извира северозападно от връх Тетрабаир (369 м) в

Бакаджиците с името Стара река. Отводнява североизточните хълмисти земи в Общината. Влива се в западната част на Мандренското езеро. Пълноводна е през месец февруари и маловодна през месеците август, септември и октомври. 4.2. Минерални води

В с. Стефан Караджово, са каптирани извори на минерална вода с дебит 13 л./сек. По химически състав водата е хидрокарбонатна, калиево-магнезиева с минерализация 1,5 л/сек, с доказани лечебни свойства.

4.3. Язовири:

Язовир „Малко Шарково“ на р. Поповска при с. Малко Шарково е вторият по големина в страната, язовир със земно-насипна стена, „раят на птиците“ и има максимален обем 55 млн. куб. метра. Площта на язовир „Малко Шарково“ е 3,9 км².

Съгласно ЗОС и ЗМСМА общината е собственик на 92 бр. водни обекти-язовири. Същите са актувани за публична общинска собственост. Към настоящия момент са отдадени под наем 44 бр. язовири. Приходите за 2021 год. са на стойност 32 800,00 лв. от сключените договори през годината, а именно за 9 обекта. За останалите действащи договори наемите са предплатени за 5 години при сключването на договорите.

През 2021 година общината е извършила ремонти на язовирните стени на стойност около 5 000 лв. и е изготвила инвестиционни проекти за два язовира на стойност 21 000лв. Изготвен е технически проект за яз.Чардак баир с.Денница за сумата 11 000. Предстои изпълнение на техническия проект през 2022 година.

5. Биоразнообразие

Флора

В биогеографско отношение територията на Общината се отнася към два района на Балканската провинция – Тунджански и Сакаро-Дервентски район. В миналото районът е бил покрит с гъсти широколистни гори, но в процеса на антропогенизация на мястото на някои горски екосистеми са създадени агроекосистеми или пък по естествен път са възникнали вторични горски, храстови и тревни формации.

Растителните съобщества представляват част от ксеротермния дъбов пояс в най-южния му вариант с участието на много субсредиземноморски и средиземноморски видове. Южно от село Мамарчево са запазени гори от цер (*Quercus cerris*), космат дъб (*Quercus rubescens*) и виргилиев дъб (*Quercus virgiliana*). Най-източната част на Дервентските възвишения е покрита със смесени гори от цер и благун (*Quercus frainetto*), които към държавната граница преминават във вторични съобщества с участието на келяв габър (*Carpinus orientalis*). За запад граничното било е заето от смесените гори на източния горун

(*Quercus polycarpa*) и благауна. В тревния етаж участват евксински видове, сред които златистото секирче и битинския синчец.

Припечните безлесни пространства са покрити с ксеротермните тревни формации на белизмата, луковичната ливадина и садината. При северна експозиция се проявяват мезотермните тревни формации на пасищния райграс, високата власатка и трискота.

Разнообразието от видове е голямо и при наличните лечебни растения.

Фауна

По-важните представители на животинския свят, които обитават постоянно или временно територията на района са:

- От бозайниците: сърна, дива свиня, заек, катерица, лалугер;
- От хищниците: вълк, чакал, лисица, дива котка, белка, златка, черен пор;
- От птиците: колхидски фазан, яребица, кеклик, пъдпъдък, горски бекас, гривяк, гургулица.
- От защитените видове птици с най-голямо разпространение са кукумявката, царски орел и горската улулица. Допълнително: черна каня, орел змияр, обикновен мишелов и ястреб. В района обитават различни представители от пойни, кълвачови, дългокраки. Повечето са защитени видове без ловно стопанско значение.

III. Селища и население

Брой жители

Към 24.01.2022 г. населението на община Болярово по постоянен адрес е 3061 и по настоящ адрес – 3 639

IV. Инфраструктура и обществени услуги

Пътища

Територията на община Болярово се пресича от пътища II-ри и III-ти клас, които са част от републиканската пътна мрежа, както и от четвъртокласни пътища, които са елемент на общинската пътна мрежа. През общината не преминават автомагистрала и първокласни пътища.

С най-голямо значение за територията, се отличава единственият второкласен път в общината - II-79 - Елхово - Болярово - Бургас, който играе роля на една от най-важните транспортни връзки в рамките на Югоизточния район от ниво 2. Дължината на пътя в рамките на общината, е 28,5 км. През територията на община Болярово, преминават 4 третокласни пътя с обща дължина 61,7 км, и 11 четвъртокласни с дължина от 85 км.

ВТОРОКЛАСНИ ПЪТИЩА

II-79 - Елхово - Болярово - Средец /28,5 км/

ТРЕТОКЛАСНИ ПЪТИЩА

III-793 - Голямо Крушево - Оман /12,4 км/

III-3214 - Каменец - Стефан Караджово - р-н “Кошу дере“ /14,7 км/

III-3219 - р-н Ружица - Ружица - Вълчи извор - КС “Странджа“ /12,0 км/

III-3818 - р-н Мамарчево - Малко Шарково - Воден - Странджа /22,6/

ЧЕТВЪРТОКЛАСНИ ПЪТИЩА

IV-53078 - р-н Камен връх - Камен връх /1,8 км/

IV-79303 - Оман - Денница - р-н Денница /9,0 км/

IV-79309 - Жребино - Попово /2,0 км/

IV-79021 - Попово - Дъбово - Стефан Караджово /12,6 км/

IV-79022 - р-н Мамарчево - Мамарчево - р-н Мамарчево /2,9 км/

IV-79044 - Горска поляна - Воден - Крайново /16,6 км/

IV-79028 - Малко Шарково - Шарково - Крайново /13,3 км/

IV-79008 - Лалково - Ситово - Шарково /8,9 км/

IV-79016 - Ситово - Иглика /2,9 км/

IV-79018 - Шарково - Голям Дервент /6,0 км/

IV-79046 - Момина църква - Странджа /9,0 км/

Общата дължина на пътната мрежа в община Болярово е 175,2 км, 51,5% /90,2 км/ от които, републикански пътища, спрямо 48,5% /85 км/ за общинската пътна мрежа /пътища четвърти клас/. Най-малък дял заемат второкласните пътища /16,3%/, при близо 49% за четвъртокласната пътна мрежа.

Разработен и е в действие проект - “Дейности по реконструкция и рехабилитация на улична мрежа на територията на община Болярово”. Финансираща организация: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. Продължителност на проекта: 36 месеца – 07.05.2019 г. до 07.05.2022 г. Стойност на проекта: 1 173 159.56 лв.

Дейности по проекта: Повишаване на транспортно - експлоатационните качества и носимоспособността на уличната настилка, както и осигуряване на условия за безопасност на движението, комфорт на пътуващите и добро отводняване на участъците в следните населени места:

град Болярово, с. Голямо Крушево, с. Малко Шарково, с. Мамарчево, с. Попово, с. Шарково, с. Стефан Караджово и село Воден.

На 1 април беше даден официалният старт на проекта за реконструкция и рехабилитация на уличната мрежа на територията на община Болярово. Проектът е финансиран по Програма за Развитие на селските райони 2014-2020 г., а стойността му е 1 173159.56 лв. През следващите месеци ще бъде извършен ремонт в град Болярово на няколко улици. По този проект ще бъде извършена също реконструкция и рехабилитация на улици в с. Голямо Крушево, с. Малко Шарково, с. Попово, с. Мамарчево, в с. Шарково, с. Ст. Караджово и в с. Воден

Разработен и е в действие проект - "Рехабилитация на съществуващи тротоари в град Болярово". Финансираща организация: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г., МИГ Елхово-Болярово. Продължителност: 12 месеца. Стойност на проекта: 52 476.65 лв.

Благоустрояване

Водоснабдяване и канализация

Има изградени довеждащи водопроводи до всички населени места в община Болярово.

Вътрешната водопроводна мрежа в гр.Болярово е изцяло подновена през 2015 г. Изцяло е подменена и водопроводната мрежа в селата Ружица и Воден.

В общинския център гр. Болярово има изградено водоснабдяване на 100% от територията, а канализация на 80 %.

За доизграждането на канализационната мрежа в гр.Болярово е подготвен работен проект, който включва и изграждане на ПСОВ.

Електрификация

Всички съставни села на община Болярово са електрифицирани. В 9 населени места е извършен основен ремонт и всички електропроводници са подменени. От средата на март започнаха планови ремонти на разпределителните касети за електроразпределителната мрежа в град Болярово. Профилактика на електроразпределителната мрежа беше извършена и в село Попово.

Сметосъбиране

Сметосъбирането и сметоизвозването на битовите отпадъци на територията на община Болярово се извършва от Община Болярово чрез контейнери тип "Бобър" и кофи тип "Мева" по утвърден от общината график, в който са включени всички населени места.

Община Болярово изплати предсрочно лизинговия договор за сметосъбираща машина. Тя бе закупена с решение на Общински съвет-Болярово през миналата година, като машината беше собственост на лизингодателя до окончателното погасяване на дълга, а срокът за погасяване беше 60 месеца. Благодарение на ефективното и икономично разпределение на финансовите ресурси, строгата бюджетна дисциплина и прецизното планиране на разходите, последната вноска по лизинговия договор беше окончателно изплатена в средата на януари тази година. Стойността, платена от общинския бюджет е 277 653,40 лв. с ДДС, в това число главница, лихви и такси за обслужване.

Комуникации

Съобщителна и интернет инфраструктура

Всички населени места в общината са включени в националната съобщителна мрежа за автоматично избиране. Цифрови централи има в гр. Болярово и селата Мамарчево и Голямо Крушево.

Мобилните оператори имат непълно покритие в някои населени места на територията на община Болярово. В гр. Болярово, с. Стефан Караджово, с. Мамарчево, с. Голямо Крушево, с. Воден, с. Попово има осигурен интернет достъп.

Транспорт

Транспортното обслужване на населението от Община Болярово се осъществява от превозваческа фирма „ДИЧОНИ“ ЕООД гр.Ямбол, с която Община Болярово има подписан Договор за 4 години от 08.01 2021 г, до 08.01.2025г.Всички маршрутни разписания от транспортната схема са съобразени с извозването на пътниците до градовете Елхово, Ямбол, Бургас и София. Необходимо е да се отбележи, че намаляването на пътничкопотока, или липсата на такъв по някои от автобусните линии се наложи преразглеждане и оптимизиране на общинската транспортна схема, съобразена с икономическите и финансови възможности на превозвачите.

Финансови услуги

На този етап няма разкрити клонове на банки в град Болярово. Банково обслужване на живущите в общината се извършва в град Елхово. На територията на град Болярово има един банкомат. Предстои отново да се разкрие банков клон в гр. Болярово.

Спортни съоръжения

Общината разполага с два футболни стадиона - в град Болярово напълно нов, финансиран със средства по програма за трансгранично сътрудничество (ИПП) България – Турция, който предоставя възможности

за организиране на състезания и стадион "Граничар" в село Мамарчево, който бе възобновен и се използва активно за организирани футболни турнири и свободен спорт.

Разработен бе проект в гр. Болярово и се изгради мултифункционално спортно игрище, УПИ - XXI, КВ. 21. Финансираща организация е по Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. Продължителността на проекта бе 36 месеца – 07.05.2019 г. до 07.05.2022 г., а стойността 97 694.32 лв. Дейности по проекта са изграждане на мултифункционално игрище за футбол и баскетбол с ажурна ограда.

Достъпът до всички спортни обекти на територията на община Болярово е свободен за желаещите да спортуват. Два физкултурни салона в училищата в град Болярово и с. Стефан Караджово дават възможност за практикуване на футбол, баскетбол, волейбол; налице е физкултурен салон и в ЦДГ „Здравец“ - гр. Болярово.

Открити спортни площадки в училищата за провеждане на редовни учебни занятия и свободни спортни занимания.

Градът разполага и с фитнес зала, създадена и оборудвана с помощта на финансиране по програма "Форум" на Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество и община Болярово през 2007 година.

Разработен и е в действие Проект "Създаване на спортна инфраструктура в град Болярово чрез ремонт, реконструкция, оборудване и обзавеждане на съществуващо помещение". Финансираща организация: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г., МИГ Елхово-Болярово. Продължителност: 12 месеца. Стойност на проекта: 42 457.09 лв.

Дейности по проекта: Осигуряване на адекватни условия за живот чрез обновяване на дребна по мащаб инфраструктура, а именно – изграждане на спортна инфраструктура. Създаване на модерна фитнес зала и нейното оборудване.

Търговски и битови услуги

Търговията на територията на общината през 2021 г. се осъществява от ПК „Напредък“ Болярово и в обектите на ЕТ във всички населени места с изключение на Вълчи извор, Дъбово, Странджа, Златиница и Камен връх. В община Болярово няма търговски обекти от големи търговски вериги, освен „Моят магазин“ в гр. Болярово и с. Мамарчево, по програма за партньорство и сътрудничество на МЕТРО Кеш енд Кери.

Безопасност

На територията на община Болярово функционират Полицейски участък, Гранично полицейско управление и Участък противопожарна охрана и защита на населението. Монтирани са камери за

видеонаблюдение в общинския център и селата Воден, Горска поляна и Ситово.

V. Туристическа инфраструктура и услуги

Основни туристически услуги

В региона са застъпени основните туристически услуги – настаняване и хранене. Местата за настаняване и хранене са категоризирани. Липсва цялостно интегриран туристически продукт

Допълнителни туристически услуги

Нивото на допълнителни туристически услуги е ниско. На територията на общината няма предлагане на услуги като екскурзовод, планински водач, аниматор, транспорт до различни туристически обекти.

Липсват услуги свързани с екипировка и превозни средства, школи и клубове по езда, яхтинг, сърф, водни спортове, способстващи развитието на туризма.

Туристически маршрути

На територията на общината са налице условия за развитие на: природен/екотуризм (вкл. пешеходен), културно-исторически и културно-събитийен, селски туризм, ловен и риболовен туризм. Обособени са два пешеходни туристически маршрута:

с. Воден - Средновековен манастирски комплекс на Григорий Синаит - останки от крепост „Голямото Кале“ - с. Воден. Дължината на маршрута е около 5 км. Маркировката включва указателни стрелки.

Пешеходна и колоездачна Екопътека с. Ружица - язовир „Малко Шарково“. Южната част на общината е включена в туристическия маршрут, преминаващ през българската част на Странджа, наречен „Тур Странджа“.

Общият брой на местата за отдих-стаи за настаняване на територията на Община Болярово е 14 с общо 62 легла, а действащите заведения за хранене и развлечения е 21 броя.

Културно-историческото наследство на общината е представено от разкритите 14 археологически обекта, 5 църкви и 5 крепости от Древността и Средновековието. туристически и културно-събитийен, селски туризм, ловен и риболовен туризм.

Липсват други туристически маршрути.

Културно-историческото наследство на общината е представено от разкритите 14 археологически обекта, 5 църкви и 5 крепости от Древността и Средновековието.

Край с. Стефан Караджово се намират минерални извори с доказани свойства за лечение на различни заболявания - сърдечносъдови, урологични, стомашно-чревни и ендокринни. Въпреки наличието на благоприятни условия за развитие на балнеотуризма, на територията на общината не функционира балнеосанаториум.

Информация и реклама

На територията на община Болярово няма изграден информационен център.

Информационни материали:

- Отпечатана е книгата „Сто причини да се гордея, че съм от община Болярово”, която съдържа информация за забележителностите във всички населени места в общината;
- в издадения атлас „Патриот” се съдържа информация за туристическите забележителности в Болярово, Стефан Караджово и Воден;
- в пътеводител „Странджа”, издание на Тангра, се съдържа информация за туристическите забележителности на всички населени места в община Болярово.

Посещаемост

Основните обекти, които са посещавани през 2021 г. са разположени на територията на с. Воден и с. Стефан Караджово.

- В с. Воден културно-историческите забележителности „Парорийски манастир”, църквата „Свети Георги Победоносец” и етнографската музейна сбирка „От ралото и гегата до първия компютър”.
- В с. Стефан Караджово къщата-музей на Стефан Караджа, найстарата църква в област Ямбол и местността „Башчердак”.

VI . Осъществени и текущи програми и проекти

В периода 2012-2019 г. са изпълнени следните проекти, които допринасят за подобряване на инфраструктурата и облика на населените места в общината:

- МЗХ ПРСР 2007-2013г. Мярка 313 "Насърчаване на туристическите дейности", проект "Язовир "Малко Шарково" - Туристът в рая на птиците".

Резултати: Изградена е екопътека от с. Ружица до Язовир "Малко Шарково" и е монтирано подемно съоръжение за достъп на хора с увреждания до културно - информационния център. Стойност: 124 748,00 лв. без ДДС. Изпълнен от 21.11.2012 г. до 15.07.2015 г.

- МЗХ ПРСР 2007-2013г. Мярка 322 "Обновяване и развитие на населените места."Благоустрояване на централна градска част и прилежащите улици на град Болярово, Община Болярово". Стойност: 1 543 972,00 лв. без ДДС. Резултати: Обновена централна градска част. Изпълнен от 21.11.2012 г. до 15.07.2015 г.

- Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013г. Проект: "Тонзос - Магията на Тунджа" - маркетинг на туристическата дестинация "Тунджа - Ямбол - Стралджа - Болярово". Резултати: Създават се условия за по-цялостно представяне на региона като туристическа дестинация. Стойност: 377 628,00 лв. Изпълнен: 2012 – 2013 г. Община Болярово е партньор.

- Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г. "Ремонт на църковни храмове: "Св. Димитър", гр. Болярово, "Рождество Богородично", с. Мамарчево, "Св. Йоан Кръстител", с. Малко Шарково, "Успение Богородично", с. Шарково и "Успение Богородично", с. Голямо Крушево". Стойност: 1 521 000,00 лева. Резултати: Обновени и Съхранени храмове в пет населени места на община Болярово. Изпълнен 2012 – 2014 г.

- МЗХ ПРСР 2007-2013г. 321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони". Проект: "Реконструкция на вътрешно - водопроводна мрежа в гр. Болярово". Резултати: Извърши се цялостна подмяна на остарялата водопроводна мрежа на град Болярово. Стойност: 4 107 756,00 лв. Изпълнен: 12.07.2011 - до края на 2014 г.

- МЗХ ПРСР 2007-2013г. 321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони". Проект: "Реконструкция на път JAM1028/IV-79021 от разклон II-79-Попово-Дъбово-Стефан Караджово/ от км. 2+800 до км. 16+600". Резултати: Повишена е ефективността на пътната мрежа в селата Попово - Дъбово - Стефан Караджово чрез реконструкция на съществуващата. Стойност: 2 559 527,87 лв. без ДДС. Изпълнен: от 10.12.2013 г. до 15.07.2015 г.

- Програмата за трансгранично сътрудничество „България – Турция“. Проект: „Подобряване на културното взаимодействие между община Болярово и община Юскюп, чрез развитие на културната инфраструктура“. Резултати: Създадена модерна мултифункционална сграда със зрителна зала за провеждане на културни мероприятия на закрито. Стойност: 776 251,21 лв. Изпълнен е 2015 г.

- Програма за трансгранично сътрудничество „България - Турция”.

Проект: „Повишаване на качеството на живот в общините Болярово и Алпуллу и осигуряване на възможности за отдих и спорт“. Резултати: Реконструиран е стадионът в град Болярово със създадени съвременни условия за осъществяване на спортна дейност. Стойност: 1 046 640,26 лв. Изпълнен е 2013 г.

- ОП "Регионално развитие", Приоритетна ос 4: "Местно развитие и сътрудничество", Операция 4.1:"Дребномащабни местни инвестиции" BG161PO001/4.1-04/2010:"Подкрепа за дребномащабни мерки за предотвратяване на наводнения в 178 малки общини" МРРБ. Проект: „Техническо и биологично укрепване на река Поповска в регулацията на гр. Болярово BG161PO001-4.1.04-0039”. Резултати: Техническо и биологично укрепване на река Поповска в регулацията на гр. Болярово. Стойност: 535 138,67 лв. Изпълнен: 16.03.2012 г. до 16.03.2014 г.
- ОП "Регионално развитие", Приоритетна ос 4: "Местно развитие и сътрудничество", Операция 4.1:"Дребномащабни местни инвестиции" BG161PO001/4.1-03/2010:"Подкрепа за прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинската образователна инфраструктура в 178 малки общини". Проект: „Реконструкция и основен ремонт на сградата на СОУ Д-р Петър Берон, чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност” BG161PO001/4.1-03-0031. Резултати: Реконструкция и основен ремонт на сградата на СОУ Д-р Петър Берон, чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност. Стойност : 1 151 010,56 лв. и 172,651,58 лв. съфинансиране 15%. Изпълнен е от 27.02.2012 г. до 27.02.2014 г.
- Публична инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“. Проект: „Преасфалтиране на улици в град Болярово след извършен ремонт на водопроводна мрежа“. Резултати: Подобрена се градската среда, условията за транспортно предвижване в град Болярово. Стойност: 400 000 лв. без ДДС. Изпълнен е 2014 г.

Жителите на град Болярово от декември 2021 г. се радват на напълно обновената улица „Младежка“. Улицата е с дължина 800 метра, но от построяването ѝ преди 40 години основен ремонт не е правен. По искане на кмета на общината с решение на МС са отпуснати 816 хил лв. След 5 месеца строителни дейности, обновената улица бе открита от кметът Христо Христов и представители на фирмите изпълнител и строителния надзор.

- Предприятието за управление на дейности за опазване на околната среда към Министерството на околната среда и водите. Проект: Реконструкция на водопроводна мрежа в село Воден, община Болярово – втори етап. Резултати: Подобрена се условията за живот в село Воден, което се изразява в подобряване на качеството на доставяната питейна вода, както и в намаляване на загубите на воден ресурс. Стойност: 733 833,33 лв. Изпълнен е от 23.01.2015 г. до 27.08.2015 г.

- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда към Министерството на околната среда и водите. Проект: „Благоустройство и озеленяване на общинско дворно място в с. Воден и превръщането му в място за отдых и почивка”. Резултати: Благоустроен и обновен е двора на бившата здравна служба в с. Воден, като са създадоха благоприятни условия за отдых, с цел привличане на повече гости в селото и развитието на туризма в района. Стойност: 9995,50 лв. Изпълнен е 2015 г.

- Конкурс за проекти по грантова схема „Подкрепа на инициативи на общините, свързани с регионалното измерение на Българското председателство на Съвета на ЕС 2018”. Проект: „Бъдещето има минало – отбелязване на 150 години от смъртта на Стефан Караджа по време на Българското председателство на Съвета на ЕС 2018” Резултати:

Организиране на конференция в родното село на Стефан Караджа.

Стойност: 4030 лв. Предстои изпълнението на проекта през 2018 г.

VII . Природни забележителности и защитени територии

Защитена зона „Западна Странджа”

Част от землищата на девет села от община Болярово влизат в защитената зона „Западна Странджа”: Стефан Караджово, Воден, Горска поляна и Голямо Крушево.

В специален статут влизат и част от земите около Странджа, Денница, Оман, Ружица, Вълчи извор. Зоната е определена за опазване на диви, редките и застрашени от изчезване птици като Скален орел, Черен и бял щъркел, Белоопашат мишелов и още над 20 вида хвъркати. В зоната гнезди 15% от българската популация на световно застрашения Царски орел и е местообитание на още два вида от Червената книга на България – малкия креслив орел и орела змияр.

В защитена зона „Западна Странджа“ са установени 112 вида птици, от които 34 са включени в „Червената книга на Република България“ От срещаните се видове 53 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004).

Сдружение ловно-рибарско дружество „Странджа" стопанисва ловна територия от 50 911 ха, в които се извършват следните дейности: установяване запаса на едър и дребен дивеч и планиране на ползването; грижа за дивеча през зимата и размножителния период; разселване на дивеч в природата; регулиране числеността на хищниците и скитащите кучета; изготвяне на графици за ползване и организиране на ловните излети. За територията на ловното стопанство е характерно богато разнообразие от дивеч - сърни, диви свине, благородни елени, диви зайци, фазани и яребици.

По данни на Информационната система за защитени зони от екологична мрежа Natura 2000, на територията на община Болярово се намират следните защитени зони (ЗЗ):

ЗЗ „Дервентски възвишения“ - BG0002026

о Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за птиците

- Видове: царски орел, малък воден бик, белоопашат мишелов, чучулига и др.
- ЗЗ „Дервентски възвишения 1“ - BG0000218
- Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за местообитанията
- Защита на полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia), източни гори от космат дъб, неблагоприятно устроени пещери и др.

З „Дервентски възвишения 2“ - BG0000219

- Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за местообитанията
- Защита на местообитанията на алувиални гори от елша и ясен, на сухи тревни и храстови съобщества, на дъбово-габърони гори и др.

ЗЗ „Западна Странджа“ - BG0002066

- Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за птиците
- Видове: щъркели, розов пеликан, вечерна ветрушка, пчелояд, керкенец, малък креслив орел, орел-змияр

ЗЗ „Средецка река“ - BG0000198

- Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за местообитанията
- Защита на източни гори от космат дъб и балканско-панонски благуново-церови гори

З „Язовир Малко Шарково“ - BG0002027

- Тип на ЗЗ: Защитена зона по директивата за птиците
- Видове: царски орел, белоопашат мишелов, голяма бяла чапла, нощна чапла, поен лебед и др.

Сред по-важните представители на животинския свят, които обитават постоянно или временно изследваната територия, са: от бозайниците - елен лопатар, сърна, дива свиня, заек, катерица, лалугер; от хищниците - вълк, чакал, лисица, дива котка, белка, златка, черен пор; от птиците - царски орел, колхидски фазан, яребица, кеклик, пъдпъдък, горски бекак, гривяк, гургулица. С най-голямо разпространение от защитените видове птици са кукумявката и горската улулица. Районът е обитаван от различни представители от пойни, кълвачови, дългокраки, повечето от които са защитени видове и нямат ловностопанско значение.

На юг от с. Мамарчево са запазени гори от цер (*Quercus cerris*), космат дъб (*Quercus pubescens*) и виргилиев дъб (*Quercus virgiliana*). Най-източната част на Дервентските възвишения е покрита със смесени гори от цер и благун (*Quercus frainetto*), които към държавната граница с Република Турция преминават във вторични съобщества с участието на келяв габър (*Carpinus orientalis*). За запад граничното било е заето от смесените гори на източния горун (*Quercus polycarpa*) и благуна. В тревния етаж участват евксински видове, сред които златистото секирче и битинския синчец. Наличните лечебни растения също се отличават с разнообразие от видове.

Общината се отводнява от притоците на р. Тунджа - Поповска и Араплийска река, и частично от черноморския приток Средецка река. Централните части са заети от обработваеми земи, а върху южните и северни хълмисти територии има нарастване на естествените широколистни гори и пасища.

Климатичните особености на територията на община Болярово създават отлични условия за производството на електроенергия от фотоволтаични системи, както и на топлоенергия от термопанели. В района съществува потенциал за използването на слънчевата енергия в качеството ѝ на възобновим източник на енергия. Възможност съществува и по отношение на добива на различни култури, като рапица, соя, слънчоглед и други за производство на биогорива.

Всички реки са наситени с риба. Има добри условия за развъждане на калабалька (кабаколак), алая, черна мряна, кротушки, попадии и змиорки. Напоследък чрез зарибяване на язовир Малко Шарково се среща риба от рода на шарана, бяла риба, стрижок и други.

Защитена зона „Дервентски възвишения 1”

Дервентските възвишения се намират между Странджа и Сакар. Те представляват хълмиста територия с мозайка от разнообразни местообитания. По билото минава държавната граница между България и Турция. Надморската височина е между 120 и 555 м. Около две трети от тази територия е покрита от широколистни смесени дъбови гори, най-често цер и благун, на места примесени с келяв габър. Имат над 30 големи карстови пещери. Те са част от мрежата Натура 2000 и са Орнитологично важно място.

Язовир с. Малко Шарково се намира се на 2 км източно от с. Малко Шарково. През 1989 г. територията около язовира е обявена от BirdLife International за важно от орнитологична гледна точка място, както в

национален, така и в европейски мащаб. То е постоянно място за почивка на зимуващи водолюбиви птици: установени 45 вида, 16 от които са вписани в Червената книга на България. Сред птиците, които зимуват край язовира са голямата белочела гъска, немият лебед, пойният лебед и червеногушата гъска. Язовирът се посещава от летовници и рибари. Той е търсено, предпочитано и подходящо място за отдих и туризъм, както и за развитието на спортен риболов. Тук ежегодно по традиция участват любители от цялата страна.

Минерален извор и санаториум в с. Стефан Караджово

Минералната вода в Стефан Караджово е лековита и по качествата си е равна единствено на водата в Карлови Вари в Чехия и Кисловодск в Русия.

В миналото в селото е построен “Комплекс по здравеопазване”. От 2003 г. до януари 2015 сградите на балнеолечебницата и почивната станция бяха собственост на община Болярово. В момента комплексът е частна собственост. Качествата и дебитът на водата позволяват развитието на балнеоложки курорт. Минералната вода в Стефан Караджово се препоръчва за лечение на сърдечносъдови, урологични, стомашно-чревни и ендокринни заболявания. Поради питейно вкусовите си качества се използва и като естествена трапезна напитка.

Извор “Крастав кладенец”

Параклисът “Св. Илия” е съществувал и преди 200 г. На това място през юли 1806 г е взето решение за организиране на Странджанската буна. Лечебните свойства на изворчето са били ползвани преди повече от 200 г.. Не само населението на селото, но и много другоселци са идвали на лъджата “Св. Илия” да се къпят и лекуват. Хората са го наричали Аязмото, а църковници са правели молебен. През 2007 г. в местността е открит кът за отдих. Възстановен е и параклисът “Св. Илия.

Пещери:

Край с. Воден / регистрирани в „Пещерите в България“ - Дервентски район:

Самар даалъ 1, с дължина 147 м, денивилация 38 м;

Разкопките, 43 м, / 12 м;

Самар даалъ 2, 30 м, / 46 м;

Мечата дупка, 24 м./ 4 м.;

Сухата река 12 м / 7 м ;

Уруканов кайрек 11 м./ 12 м.

Местността “Белянката” с параклис “Успение Богородично” в с. Иглика

Намира се на 300 м източно от село Иглика и е перфектно място за отдих. Ежегодно около 28 август в м. “Белянката” се провежда общински събор. Параклисът е изграден през 2008 г. по идея на българския емигрант от САЩ Димитър Терзиев. Камбаната на параклис „Успение Богородично” тежи 220 кг.

VIII. Културно-историческо наследство

1. На първо място това са паметниците на уникалната тракийска култура, разкрити чрез археологическите проучвания на комплексната програма за научни изследвания “Странджа-Сакар”/1985-88г./ .Археолози датират найстарите останки от V-ти век пр.н.е. находки от времето на траките, но повечето ревниво пазят своите тайни.

- Средновековно селище в местността “Перваната” и средновековната крепост “Калето” в Болярово.

- старинно селище от XIV-XVI в м.”Джумаята” и останки на голямо тракийско селище в местността “Исохларя” в с.Попово

- в с. Денница, на брега на селската река в м.”Батака” има руини от римско селище. - в с.Иглика между м.”Студения дол” и

м.”Ливадите”, ”Голямото дълбоко” и м.”Ситовските камънаци” се намират останки на крепост от V-VI в. с гребенчат орнамент, тънкостенна керамика от XI-XII в., а също и средновековна българска керамика и строителство на император Юстиниан. В близост до “Малкото градище” е разкрита гробница с църква от V-VI в. със стенописи, имитиращи мраморна облицовка и мазилка с фрески.

- на изток от с.Крайново и на изток от с.Воден се намират руините на три църкви, археологическите разкопки на които са един потенциал с голяма стойност в научно отношение.

- край с. Шарково на височината “Крепостта” има средновековна крепост на площ 12 дка

- верига от крепости покрай с.Воден и с.Шарково охранявали пътя към столицата на Византия.

Интерес днес представляват следните обекти:

В землището на с. Воден са локализирани общо 13 археологически обекта: антична и средновековна крепост Голямото кале; три селища от средновековната епоха; едно селище от османския период и осем надгробни могили.

В землището на с. Горска поляна са локализирани три археологически обекта. Това са: две селища от праисторическата епоха и

едно селище от античната епоха. Те са разположени над язовир Малко Шарково.

В землището на с. Малко Шарково е локализирана една надгробна могила.

В землището на гр. Болярово са локализирани 13 недвижими културни ценности. Това са: унищожена селищна могила; четири селища от античната епоха; едно средновековно селище; средновековна крепост - Пашакьойско кале и шест надгробни могили.

В землището на с. Стефан Караджово са регистрирани три недвижими паметници на културата. Това са: селище от праисторическата епоха; селище от средновековната епоха и надгробна могила.

В землището на с. Дъбово са регистрирани общо осем археологически обекта: четири селища от античната епоха; едно селище с материали от праисторическата и османската епохи и три надгробни могили.

В землището на с. Попово са локализирани осем недвижими културни ценности. Това са: четири селища от античната епоха; едно селище от османския период и три надгробни могили.

Територията на всички археологически обекти е обходена с GPS и са маркирани границите на керамичните концентрации. Така, с относителна точност, е установена площта на недвижимите паметници.

По време на теренните издирвания са събирани само диагностични фрагменти от керамични съдове: устия, дръжки, дъна и стени с украса (обр. 2 и 3). При липса на такива се събирани по-характерни фрагменти от масовия керамичен материал.

Всички надгробни могили се маркирани с GPS точки. Моментното им състояние е описано, фото и графично документирано. Регистрираните с помощта на GPS точки недвижими културни ценности се позиционират точно на географската карта, което спомага за тяхната ефективна защита при различни инфраструктурни проекти и инвестиционни намерения.

По време на теренните издирвания са локализирани и структури от времето на Студената война и евентуалната военна заплаха от страна на Турция. Установиха се 10 „гнезда“ за танкове, пет бункера и три окопни съоръжения с фронт на юг. Теренните издирвания са важен елемент от теренните археологически проучвания. Този недеструктивен метод е важна „първа крачка“ от планираните, дългосрочни програми за проучване. Правилно обмислените и съвместно проведените теренни издирвания могат да предоставят важна научна информация.

- издирването и документирането на археологическото културно наследство на община Болярово преминава през няколко етапа:

70-те години на XX век, когато е създадена археологическата карта на Ямболски окръг, на територията на община Болярово са регистрирани 3 праисторически, 8 антични, 6 средновековни обекта и 67 надгробни могили;

Началото на 90-те години във връзка с процеса на земеразделянето и стартирането на програма "АКБ" /Археологическа карта на България/ - пререгистрирани са старите и са добавени още 14 надгробни могили;

Изграждането на газопровода Русия-Турция в края на 90-те години - регистрирани са нови 15 надгробни могили, 2 праисторически и 1 антично селище;

През 1999 г. при изграждането на Газопровод 2 са проучени Култови ями в с. Горска поляна, Селище от късножелязната епоха в с. Оман, Надгробна могила и селище от тракийската епоха в с. Горска поляна;

По време на експедиция "Странджа" в периода 2004-2006 г. са открити и проучени Надгробна могила от тракийски произход в с. Вълчи извор; Тракийска гробница в с. Ружица; Надгробна могила от бронзовата епоха в с. Попово;

Теренните обхождания в периода 2011-2012 г. по трасето на газопровода НАБУКО - регистрирани са нови 17 надгробни могили, 2 праисторически и 1 антично селище;

През есента на 2018 г. екипът на РИМ - Ямбол извърши теренни археологически издирвания във водосборния басейн на р. Поповска. По време на теренните издирвания са посетени вече известни археологически обекти и са открити нови, неизвестни до този момент. Регистрирани са 2 крепости, 27 открити селища и 22 надгробни могили, които бяха включени в националната автоматизирана информационна система АРХЕОЛОГИЧЕСКА КАРТА НА БЪЛГАРИЯ. Теренните проучвания обогатиха нашите познания за миналите епохи на територията на община Болярово. Проучванията на археологически обекти и теренните обходи в община Болярово продължават и в момента.

От 2008 г. Регионален исторически музей - Ямбол и Университетът по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) извършват проучвания на Средновековен замък "Малкото кале" край с. Воден.

.Църкви и параклиси - проектни идейни обекти за развитие на поклоннически туризъм.

Църква „Св. Димитър” в гр. Болярово. Построена е през 1886-1887 г. изцяло с дарения и доброволен труд на населението. Наречена е на Св. Великомъченик Димитър, считан за покровител на селището. Обявена е за архитектурен и художествен паметник на културата заради иконите в нея.

Църквата е ремонтирана по програма на ДФ „Земеделие” – Европа инвестира в селските райони.

Църква „Св. Георги Победоносец” в с. Воден. Декларирана като художествен паметник на културата трета степен заради архитектурата си. Първата църковна сграда е построена през 1841 г. от дърво. По време на Руско-турската освободителна война изгаря напълно През 1894 г. храмът бил възстановен. Градежът на новата църква е с решение от 1890 г., тържествено е осветена през 1902 г. През 2005 г. е благоустроен дворът на църквата и е възстановен покривът на храма по програма „Обществен форум” на ШАРС.

Църква „Успение Богородично” в с. Стефан Караджово. Църквата е изградена през 1763 г. и притежава безспорна архитектурна, художествена и историческа стойност / строена е през епохата на Българското възраждане/. Към храма е съществувало българско килийно училище , единствено в този Странджански регион, доказателство, че църквата е била духовен и просветен център. Тук се съхранява полюлей доставен от Иерусалим през XIX век. Църковната камбана е от 1907 година и беше окачена на черничево дърво, но през 2011 г. е открадната. През 2012 г. на построената през 2010 г. камбанария е поставена нова камбана, закупена със средства от дарения..

Съгласно чл.12, ал.1, б.”а” от Закона за паметниците на културата и музеите, църквата „ Успение Богородично „ притежава статут на архитектурно-художествен паметник на културата. През 2017 г. изцяло с дарения църквата е основно ремонтирана и обновена.

Църква „Св. Йоан Кръстител” в с. Малко Шарково. Църквата е строена през 1892 г. на доброволни начала от цялото население. Църквата е ремонтирана по програма на ДФ „Земеделие” – Европа инвестира в селските райони.

Църква „Рождество на Пресвета Богородица” в с. Мамарчево. Църквата е строена през 1891 г. Запазени са стари икони на 300 години, изработени от гръцки майстори. Църквата е ремонтирана по програма на ДФ „Земеделие” – Европа инвестира в селските райони.

Църква „Успение Богородично” в с. Шарково. Църквата е ремонтирана по програма на ДФ „Земеделие” – Европа инвестира в селските райони.

Църква „Успение Богородично” в с. Голямо Крушево. Църквата е строена през 1871 г. В църквата се намира паметна плоча с имена на свещеници. Църквата е ремонтирана по програма на ДФ „Земеделие” – Европа инвестира в селските райони.

Църковни храмове има изградени още в селата: Странджа „Св. Св. Кирил и Методий”, Оман „Възнесение Господне”, Денница „Пророк Свети Илия”, Дъбово „Свети Илия”, Ситово „Св. Иван Рилски”, С. Попово „Свети Георги Победоносец”, Ружица „Св. Константин и Елена”, Горска поляна „Свети Пророк Илия”, Камен връх „Св. Атанасий”.

Параклиси има изградени в селата: Крайново „Три светии”, Вълчи извор „Св. Димитър”, Иглика „Успение Богородично” и в местността „Крастав кладенец” – с. Стефан Караджово параклис „Свети Илия”

Край град Болярово на 22 метра височина се издига железен християнски кръст, символ на вярата. Кръстът е издигнат по волята и със средства на родолюбивия българин Методи Маджаров (чиито корени са от село Шарково) и неговата съпруга Вера. Изборът на мястото не е никак случаен – там е разположен тракийски некропол от няколко надгробни могили, а едната от тях е била точно на мястото, на което е издигнат кръстът. Почти всички православни храмове в общината са основно ремонтирани. Голяма част от средствата са от дарения. След осъществяването на проекти по различни програми основно ремонтирани и възстановени църквите в Камен връх, Ружица, Златиница, Иглика, Шарково, Голямо Крушево и още няколко села. Изцяло обновен е и храмът в град Болярово.

С общински средства и дарения беше възстановен храмът в село Стефан Караджово. Църквата е на повече от 250 години и в нея и до днес се пази купелът, в който е кръстен Стефан Караджа. Селата нямат свещеник. Християните се обгрижват духовно от свещениците на гр. Болярово и гр. Елхово.

Необходимо е насърчаване за включване в „обучение за свещеник“ на млади хора от населените места на общината.

3. Военни паметници

От 20 населени места в общината, в 16 от тях са изградени военни паметници. Изключение са селата Крайново и Иглика. Изграждането и откриването на паметни плочи на загиналите във войните заема особено място в културния живот на общината през последните години. Откриването на паметниците се извършва с подобаваща тържественост, с провеждане на възпоминателни землячески срещи, на които присъстват настоящи и бивши жители на населените места.

Като част от историческото наследство на общината, военните паметници трябва да се поддържат в добро състояние. Те насочват вниманието на младото поколение за тяхното проучване, опазване и поддържане, за да се съхрани родовата и историческата памет, чрез най-скъпите потомци – децата.

Състоянието на някои от паметниците налага да се провеждат поредица от акции за почистване на пространствата около паметниците, за освежаване на паметните плочи и за възстановяване на изтрети от времето по тях надписи.

В центъра на с. Стефан Караджово се извисява паметник на националния герой Стефан Караджа. Това е най-големият паметник на Стефан Караджа в България. Творческите му изпълнители са скулптура Димко Димчев и арх. Иван Татаров. Паметникът е открит тържествено на 14 юни 1959 г.

В близост до с. Странджа в местността „Убитите войници” се намира масов гроб на 19 убити войници през 1913 години, участвали в престрелка с турска конница. Издирени са имената на убитите войници, родните им места и войсковите им части. През 2017 г. беше поставена паметна плоча. и изгражден паметник със средства от Министерство на отбраната. Открита бе и паметник на загиналите от с. Мамарчево. Това родолюбиво начинание бе финализирано с помощта на държавата чрез МО.

Открит бе и паметник на индже войвода в родното му село с помощта на спомоществуватели в присъствието на вице Президента Илиана Йотова.

4. Народни читалища

В общината функционират 6 читалища, регистрирани по ЗЮЛ:

в гр. Болярово: НЧ „Възраждане 1912”, в с. Мамарчево НЧ „Светлина 1928”, в с. Ст. Караджово НЧ „Стефан Караджа 1904”, в с. Воден НЧ „Ана Маймункова 1894”, в с. Попово НЧ „Н.Й. Вапцаров 1930” в с. Голямо Крушево НЧ „Просвета 1927”.

През последните години дейността на читалищата е насочена най-вече към организиране на национални и традиционни празници за съхраняването и популяризирането на нравите, традициите, обичаите и песните на родния край. Многобройни са празниците, отбелязани с ярко читалищно присъствие.

Читалищата разполагат с театралните салони с достатъчен брой седящи места, репетиционни зали, библиотеки и читални. Те са открита сцена за автентичното и любителско творчество. Към читалищата действат самодейни фолклорни певчески състави с многобройни изяви от местен, регионален и национален характер.

Разработен е проект “Частичен ремонт, оборудване и обзавеждане на сградите на читалищата в селата Стефан Караджово, Мамарчево, Воден, Голямо Крушево от Община Болярово”. Финансираща организация: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г., МИГ

Елхово-Болярово. Продължителност: 12 месеца. Стойност на проекта: 96 939.74 лв.

5. Музейни сбирки

- Музейна етнографска сбирка в гр. Болярово. Помещава се в старинна, основно ремонтирана типична селска къща. В нея са събрани автентични предмети от края на 19 и началото на 20 век, отразяващи духа на хората, техния бит и трудолюбие.
- Музейна етнографска сбирка „От ралото и гегата до компютъра” в с. Воден. Помещава се в сградата на НЧ „Ана Маймункова 1894”.

Експонирани са предмети, отразяващи бита и труда на хората от селото.

- Етнографска сбирка в с. Крайново. Помещава се в сградата на кметството. Експонирани са предмети, отразяващи бита и труда на хората от селото.
- Къща-музей на Стефан Караджа в с. Стефан Караджово. Намира се в родния двор на Стефан Караджа. Къщата е възстановена върху имота, където е живяло неговото семейство. В нея е поместена етнографска сбирка, големи пана с родословието на революционера и негови портрети. През 1972 г. е обявена за паметник на културата с национално значение.

6. Фолклорни събития и събори

- Национален детски фолклорен събор „Върбова свирка свири”

Учреден е на 7 юни 1997 година. Ежегодно през първата събота на месец юни събира над 500 даровити деца от цяла България, за да покажат своите умения и талант на певци, танцьори и инструменталисти.

Съборът заслужено се определя като културната емблема на Болярово, обединяваща миналото, настоящето и бъдещето. Защото с всяка измина година тази регионална културна проява се превръща в духовна необходимост, в акумулатор на родолюбието, в прекрасна демонстрация на детското певческо, инструментално и танцово изкуство.

А Детският танцов състав “Боляровче” представя местния фолклор на наша и чуждестранна сцена.

- Ежегодните общински прегледи на художествената самодейност на фолклорните, певчески групи;
- Общинските литературни и художествени конкурси-изложби за бележити дати;
- Коледарските традиционни надпявания;
- Ежегодните местни събори по населени места съгласно Културния календар на община Болярово.

X. SWOT анализ

Силни страни Слаби страни

Наличие на културно-историческо наследство Недостатъчни финансови ресурси за изграждане на съвременна туристическа инфраструктура

Популяризиране на обектите с историческа, природна и културна стойност – атлас „Патриот”, пътеводител „Странджа” и книгата „100 причини да се гордея, че съм от Болярово” Недостатъчен административен капацитет за работа в областта на развитието на туристически продукти

Наличие на защитени територии и природни забележителности

Неизградена общинска система за състоянието на туристическия сектор в района

Територия без промишлени замърсители Недостатъчно информационно осигуряване. Територията на общината не е засегната от индустриализацията и съчетава забележителни културно –исторически и природни забележителности. Липса на заведения за хранене и настаняване в съставните села

Традиция е общината да се посещава от бивши и сегашни свои жители, работещи и живеещи в страната и чужбина по време на общински празници и чествания Недостатъчно използване на природните, културни и исторически паметници с туристическа цел

Липса на инвестиции в сферата на културно-историческия туризъм
Съхранени фолклорни традиции.

Функциониране на детски танцов състав и фолклорни певчески групи, които представят местния фолклор на празници, конкурси, фестивали Формирани горски екосистеми с подходящи условия за лов. Липса на обществен транспорт през почивните и празнични дни

Наличие на зона за отдих и спортен риболов на язовир Малко Шарково

Наличие на нисък туристопоток

Добре развита читалищна мрежа с щатни лица и материална база

Застаряване на населението

По-голяма част от пътната мрежа е с добра и много добра асфалтова настилка Недостатъчно използване на природните дадености за екотуризъм

Селищата в общината са водоснабдени, електрифицирани и телефонизирани Неразвит селски туризъм

Географското разположение на общината на границата с Република Турция е предпоставка за осъществяване на трансгранични контакти и обмен на групи Сезонен характер на туристическите посещения

Биоразнообразие със защитени и редки видове Недостатъчни места за настаняване и хранене

Добро ниво на благоустроеност Липса на интегриран туристически продукт

Кулинарна традиция, основаваща се на отличното качество на българския земеделски продукт Липса на традиции в туризма

Специално внимание отделено в рамките на европейските финансови инструменти на алтернативния, селския и екотуризма Липса на туристически маршрути

Положително отношение към алтернативния туризъм като мотор за регионално развитие и интерес към стартиране на малък туристически бизнес Липса на работеща комуникация между субектите в туризма – предприемачи, обществени структури и държавни институции: липсва съгласуваност и синергия

Създаден консултативен съвет за развитие на туризма. Липса на туристически информационен център

Възможности Заплахи

Възможности община Болярово да кандидатства и да реализира проекти от структурните фондове на ЕС Недостатъчна активност за повишаване на обема на туристическите услуги

Създаване на рекламен продукт, който да популяризира природните и културно-историческите дадености, обичаите, бита, гостоприемството и възможностите за туризъм Замърсяване на прилежащите води и площи в зоните за отдих с битови и други отпадъци

Изграждане на съвременна туристическа инфраструктура

Демографски срив

Реконструкция и рехабилитация на съществуващата пътна инфраструктура за развитие на регионалните връзки и улесняване на туристическия поток.

Ограничено финансиране от държавния бюджет

Изготвяне на маркетингова стратегия за развитие на туризма Липса на квалифицирани кадри

Повишаване жизнения стандарт на населението Загубата на много от традиционните занаяти и умения създава опасност от бърза загуба на

идентичност и автентичност на местата с потенциал за развитие на алтернативен туризъм

Благоприятни възможности за развитие на културно-исторически туризъм, екотуризъм, ловен и риболовен туризъм, балнеолечебен, селски, винен и др.

Подобряване на хигиената и транспортната достъпност до туристическите обекти

Извеждане на автентичността, природното и културно наследство и кухнята като ключов елемент в продажбата на общината като туристическа дестинация

Създаване на атрактивни трансгранични туристически продукти, изградени върху общи природни и културни ресурси

Изводи от SWOT анализа

1. Територията на община Болярово е обусловена откъм природни и антропогенни туристически ресурси.
2. Общината разполага с изградена обща инфраструктура.
3. Общината има потенциал да се превърне в привлекателна туристическа дестинация както за български, така и за чуждестранни туристи
4. Високи са стойностите на силните страни и възможностите, което е предпоставка действията да се насочат към увеличаване на техния дял и намаляване на дела на слабите страни и заплахите
5. Туризмът като цяло в община Болярово има значителен потенциал за бъдещото си развитие, особено в направленията за културно-исторически, познавателен, екологически, ловен и риболовен, селски, орнитоложки, балнеолечебен, винен и др.
6. Проблеми, които стоят пред общината – справяне с демографската и икономическа криза, липса на квалифициран персонал, подобряване и изграждане на съвременна туристическа инфраструктура, изготвяне на маркетингова стратегия и конкурентен туристически продукт
7. По-добро усвояване на еврофинансиране за комплексно селищно и градоустройствено развитие като фактор за създаване на по-оптимални условия за развитие на устойчив туризъм

IX. Цели

Главна цел

Създаване на благоприятни условия за развитие на туризма в община Болярово на база природните дадености и културно-историческия потенциал на общината.

Подцели

1. Оптимално и отговорно използване на туристическия потенциал на природните и антропогенни туристически ресурси
2. Изграждане на информационна и посетителска инфраструктура
3. Да се създаде устойчив във времето туризъм
4. Да се разработи и прилага печеливша маркетингова стратегия

Х. Мерки за изпълнение на заложените цели

1. Повишаване на туристическия потенциал на природните и антропогенни туристически ресурси
 - Опазване, възстановяване и популяризиране на паметниците на културата
 - Осигуряване на лесен достъп до природните зони и паметниците на културата и създаване на условия за екологично и отговорно ползване на природната среда
 - Изграждане на маршрути и поставяне на туристически указателни табели
 - Създаване на интегриран туристически продукт
 - Насърчаване на туризма, природното и културно богатство чрез съвместното създаване на широка интернет база данни с информация

Създаване на трансграничен туристически продукт

- Създаване на мрежи за трансгранично сътрудничество чрез обмен на опит в областта на трансфера на добри практики за създаване на конкурентен туристически продукт и ефективен начин за тяхното популяризиране
- Да се проведе конкурс- изложба „Запазена туристическа марка „Парория – наследство с бъдеще” за създаване на модели на специализирани продукти
- Добра и актуална реклама на туристическите обекти в община Болярово

- Запознаване на местното население с ресурсите за по-добра информираност и популяризиране сред близки и познати
- Изграждане и развитие на партньорски отношения с представители на всички заинтересовани страни в областта на туризма.
- Рационално използване на минералните лечебни води за укрепване и възстановяване на здравето на гражданите и повишаване на общественото благосъстояние.
- Разработване на туристически пакети с маршрути между съседните общини, които включват разнообразни предложения за ваканционен туризъм.

1. Изграждане на информационна и посетителска инфраструктура

- Изграждане на информационен туристически център
- Издаване на първа интерактивна туристическа карта на община Болярово с културните ценности, природни забележителности и препоръчителни културно-познавателни маршрути
- Разработване на интегриран рекламен продукт за популяризиране на общината, за предлагане на журналисти, туристически фирми, за участия на национални и специализирани туристически борси, изложения за алтернативен туризъм и др.
- Рехабилитация на уличната мрежа

Оформяне на зелени и цветни площи, което да направи селищата приятни за посещения

2. Да се създаде устойчив във времето туризъм

- Да се поддържа високо качество на туристическите оферти по отношение на предлаганите продукти и услуги, равнището на обслужване на персонала и информационната осигуреност
- Да се инкорпорират елементите на уникалността на региона по отношение на неговото културно-историческо наследство с туристическите оферти
- Да се създаде и осигури перманентна подкрепа за поддържане на позитивен туристически имидж на района, като желана туристическа дестинация както за българските, така и за чуждестранните туристи
- Да се популяризира устойчивото развитие на регионалното историческо и културно наследство, както и физическите и природни ресурси, които осигуряват туристическо развитие на района
- Да се повишат стандартите за туристическо обслужване и качеството на предлаганите продукти/услуги

- Взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения.
 - Организиране на обучения за квалификация и преквалификация на човешките ресурси в областта на туризма.
 - Фестивал на характерни за района храни и напитки.
3. Да се разработи и прилага печеливша маркетингова стратегия
- Създаване на консултативен съвет за развитие на туризма
 - Изграждане на база данни за туристическите атракции
 - Изготвяне на ръководства за специфични туристически продукти
 - Разработване на продукти за съвместен туризъм със съседни страни
 - Извършване на маркетингови проучвания
 - Изготвяне на програми за анкетиране на туристите

Изготвяне на програма за маркетингане и популяризиране на туристическите продукти

- Участия в подобрени панаирни изложения в страната

XI. Заключение

Природните дадености и културно-историческото наследство на община Болярово е богато и определя общината като привлекателна дестинация за различните видове туризъм.

Предприемането на конкретни мерки от страна на общинската администрация, би довело до по-голяма разпознаваемост на дестинацията, увеличаване на туристопотока и увеличаване на приходите от туризъм.

Рационално е да се създаде конкурентноспособен регионален туристически продукт и така да се привлече увеличаващ се поток от български и чуждестранни туристи.

В настоящия момент не е реалистично да се смята, че самостоятелно община Болярово може да привлече силен туристически интерес.

Създаването на туристически продукт е дългосрочен процес и едва след неговото завършване може да се мисли за самостоятелното му прилагане на пазара – и нашия и чуждестранния.

Предвид географското си разположение, природните дадености и културно-историческото наследство община Болярово разполага с висок потенциал за развитие на туризъм. Възможностите на общината за развитие на туризъм са благоприятни и могат да се насочат към превръщането ѝ в място за добре развит туризъм през по-голямата част от годината.

Програмата за развитие на туризма в община Болярово за периода 2022 - 2023 г. е разработена от Консултативния съвет и е одобрена от него на основание чл.12, ал.1 от Закона за туризма и цели реализация на основните приоритети и цели за развитието на общината.

Програмата е отворен и гъвкав документ, подлежащ на промяна, допълване и усъвършенстване, в отговор на възникнали нови потребности и в съответствие с променящите се условия, нормативна база и икономическа среда.

Настоящата програма е приета с решение на Общинския съвет-Болярово №от заседание, проведено на2022 г.

XII. Мисия на общинската администрация

Мисията на общинска администрация - Болярово е да изпълнява ролята на двигател за местното развитие на туризма и обединител на усилията в тази посока. Тя определя рамката и правилата за развитие и създава по-добри условия и среда за реализация на частната инициатива. Общинска администрация работи в партньорство с всички заинтересовани страни на територията на общината. Тя е коректен и лоялен партньор, който влага време и средства за стимулиране и стартиране на различни процеси, като гарантира връщането на общинските приходи от туризъм в туристически дейности и инициативи, и съдейства за намирането на допълнителни фондове, чрез донорски програми и проекти.

XIII. План за действие

Вид дейност	Отговорник	Финансиране	Резултат
Изготвяне и отпечатване на рекламна брошура на туристическите обекти в региона, местата за настаняване и хранене			Общинска администрация;
Консултативен съвет	Общински бюджет, проект		Повишаване на туристическото търсене в района
Рехабилитация на уличната мрежа в гр. Болярово и съставните села.	Общинска администрация	Общински бюджет, проекти	Създаване на благоприятни условия за посещение и престой на туристи
Рехабилитиране и асфалтови кърпежи на IV–то класна пътна мрежа	Общинска администрация	Общински бюджет	Създаване на благоприятни условия за посещение на туристи
Рехабилитиране на общински сгради Болярово	Общинска администрация		
Общински бюджет		Създаване на приятна за посещение градска среда	
Реконструкция на водопроводи в Стефан Караджово, Мамарчево, Голямо			

Крушево, Попово, Шарково, Малко Шарково Общинска администрация
Общински бюджет, проекти Създаване на благоприятни условия за
посещение и престой на туристи

Модернизация на уличното осветление в община Болярово Общинска
администрация Общински бюджет Създаване на благоприятни
условия за посещение и престой на туристи

Създаване на екопътеки Общинска администрация Общински
бюджет;

Външно финансиране Създаване на благоприятни условия за посещение и
престой на туристи

Изграждане на маршрути и поставяне на туристически указателни табели

Общинска администрация Общински бюджет, проект Създаване на
благоприятни условия за посещение и престой на туристи

Запознаване на местното население с ресурсите за развитие на туризма
Общинска администрация;

Консултативен съвет. Създаване на условия за развитие на туризма

Създаване на интегриран туристически продукт

Общинска администрация;

Консултативен съвет, Общински бюджет, проект Създаване на условия за
развитие на туризма.

Изграждане на информационен туристически център

Да се проведе конкурс- изложба „Запазена туристическа марка „Парория-
наследство с бъдеще” за създаване на модели на специализирани продукти
Общинска администрация;

Консултативен съвет Общински бюджет, проект Създаване на условия за
по-добра реклама и развитие на туризма

Среща с представители на всички заинтересовани страни в областта на
туризма Общинска администрация Не е необходимо финансиране

Изграждане на партньорски взаимоотношения

Обособяване и поддържане на интернет страница за туризма в община

Болярово Общинска администрация Не е необходимо финансиране

Осигуряване на актуална информация.

Изготвяне на нови указателни туристически знаци Общинска
администрация и Общински бюджет. Създаване на условия за по-добра
реклама и развитие на туризма.